

JUNI 2026
92. ÅRG.

2

KUNSTEN Å HUSKE
SAMMEN

5

NÅR MINNENE SVIKTER
– HVEM ER VI DA?

8

NÅR SORG BLIR
FELLESSKAP

Minnene som former oss

OM IDENTITET, FELLESSKAP, HISTORIE OG DEMOKRATISK BEREDSKAP

Rektor

STURLA J. STÅLSETT

Kunsten å minnes

Fortiden kan vi bare oppleve i nåtid. Det skjer gjennom minnene. De personlige og de kollektive.

Selv om stadig flere i befolkningen blir rammet av en demenssykdom, handler spørsmålene om hva vi husker og hvordan vi husker, om mer enn helse. Dette dreier seg også om identitet, fellesskap og menneskesyn. Det berører oss dypt, på et eksistensielt plan.

Sentralt i det kristne fellesskapet står et måltid, både som historisk beretning og aktuell praksis. Anamnese: «Gjør dette til minne om meg.»

Minner definerer oss. Men det gjør også alt det vi ikke husker lenger.

Dette er også politisk: Minnepolitikk er nært knyttet til dagens debatter om nasjonal identitet og gruppetilhørighet. Spørsmålet står på dagsorden i skole- og kulturdebatten: Hva bør barn lære om vår felles historie? Hvilke tekster eller verk er definerende for oss som nasjonalt fellesskap?

Men må vi alle huske det samme, for å høre sammen? Er det mulig?

Når vi lyser fred over noens minne, anerkjenner vi også fortidens konfliktpotensial. Og vi påtar oss et ansvar – både overfor det som har vært, og det som kommer.

I vår forskning og utdanning på MF forvalter vi slike minner – arv, tradisjon og lange linjer. Men vi retter også oppmerksomheten mot tap og brudd, og nye begynnelser.

Vi mener kunnskapen om alt dette er avgjørende i urolige tider som de vi opplever i dag. I den stadige bearbeidelsen av kulturell og religiøs erindring finnes lærdommer vi trenger for dagen og morgendagen. Også slik bygger vi beredskap.

I dette nummeret av MF-bladet kan du lese om noe av det vi for tiden er opptatt av. Vi ser bakover på det som har vært – for å forberede oss på årene som kommer. Visjonen vår ligger fast, og er alltid aktuell: å svare på dagens og fremtidens kompetansebehov i kirke, skole og samfunn.

Minner for fellesskap og forsoning

TEKST OG FOTO: MERETHE SKÅRÅS

Merethe Skårås,
førsteamanuensis i
utdanningsvitenskap ved MF

I vår la kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun frem forslag til innholdslister i flere fag i norsk skole, lister med sentralt innhold i de kulturbærende fagene norsk, samisk, samfunnsfag og musikk. Listene har skapt debatt. Selv om de kun er ment som en veiledende hjelp for lærere, er det mange som frykter at de blir førende for innholdet i skolen.

Frykten handler blant annet om at historiske hendelser, spesifikke tekster eller tradisjonelle sanger kan virke ekskluderende for individer og grupper i vår felles skole. Selv om motstanden er merkbar, så ønsker mange listene velkommen. Listene kan bidra til å forvalte minner og kultur vi ønsker å samles om i møte med framtiden. Minner forvaltes i stor grad av skolen, og de kan både splitte og forsonne. Skolen er i økende grad en av de få fellesskapende arenaene vi har, en arena der alle som lever og bor i et land møtes. Den bør absolutt være en arena for fred og forsoning. Hvem som skal forvalte våre minner og hvordan dette best gjøres, er et vedvarende spørsmål, og særlig aktuelt i en tid preget av økt splittelse og krigføring i verden.

HVEM SKAL SKAPE OG FORVALTE MINNENE?

I Sør-Sudan, der jeg forsker på skolen, er innholdet i skolefagene sentralt fastsatt av utdanningsministeriet. Det finnes én lærebok for hvert av de ulike fagene som læreren skal bruke i undervisningen. I boken finnes dermed pensum. Læreboken foreskriver innholdet i skolen og hvilke minner som skal videreføres til neste generasjon. Bøkene er utviklet av fagfolk og godkjent av staten. Dette er virkeligheten i veldig mange land, både demokratier vi gjerne sammenligner oss med, og mer autoritære stater.

I svært få land har lærere så stort handlingsrom som i Norge når det gjelder undervisningsinnhold. Noe av det første som skjedde i Russland etter invasjonen av Ukraina var en endring i historielæreplanen. Minnene skulle tilpasses den nye virkeligheten. En ny generasjon sitter nå på skolebenken i Russland og får i hovedsak innblikk i fortellinger som understøtter Putins Russland. Lærere i Russland og Ukraina strever med å formidle en historie de selv ikke kan stå inne for, og som de vet er historisk misvisende. Her er det staten som setter rammene. I Egypt risikerer lærere å bli angitt av elever dersom de går utenom foreskrevet pensum i historie. Samtidig tar mange lærere en risiko og forsøker å formidle flere perspektiver – også ofte den fortellingen de selv identifiserer seg med.

Krysspresset mellom statlig styrte læreplaner og læreres egne lojaliteter til bestemte historiefortellinger synliggjør hvordan ulike interesser preger formidlingen av fortiden. Skolen er bare én av mange aktører som former våre kollektive minner. Et nærliggende spørsmål er derfor også hvor minnene skapes – og hvem som setter agendaen.

Klasserom i Sør-Sudan

DE KOLLEKTIVE MINNENE

Kollektive minner skapes i fellesskap; de er forestillinger om fortiden som deles av en gruppe eller et samfunn. I de nye innholdslistene finner vi våre kollektive minner. Spørsmålet er om de er «kollektive» nok til å bli en naturlig del av skolehverdagen for alle i Norge. I lys av min forskning på minner og historieundervisning i delte samfunn, så mener jeg at de er langt mer kollektive og dermed forsonende enn mange av alternativene kunne vært. At Karpe sine tekster er inkludert i innholdslisten i musikk, er et resultat av at lærere over tid, i samskaping med sine elever, har tatt disse tekstene i bruk i undervisningen. Læreren i boken Klassen-fortellinger fra et skoleår (2018) bygger mye av sin norskundervisning på Karpe-tekster. Det skaper engasjement og læring fordi mange kan kjenne seg igjen. Karpe og deres tekster er en del av vårt kollektive minne.

At forfatterne av innholdslistene har lyttet til praksisfeltet og til samfunnet utenfor skolen, gjør skolen til et sted i samtale med samfunnet. Forskningen viser at elever lærer best når skolen og samfunnet er i dialog og når skolen ikke er et isolert sted i utakt med samfunnet rundt.

MINNER TIL BESVÆR

Det er ikke til å komme utenom at mange fortellinger bygger på minner som skaper ubehag, og som mange helst vil unngå å forholde seg til.

Slike fortellinger finnes i Norge. Disse blir ofte ikke en del av skolens undervisning, kanskje fordi de oppleves som splittende og vekker ubehag hos både lærere og elever. Det kan også skyldes at de ikke bidrar til å styrke nasjonale fortellinger eller lojaliteten til det nasjonale prosjektet. Spørsmålet er likevel om det ikke nettopp bør være skolens oppgave å forvalte også disse historiene.

I forskningsprosjektet JUSTHIS undersøker vi vanskelig historie i delte samfunn. Målet er å forstå hvilke minner som splitter, hvilke som samler – og hvordan skolen kan forvalte dem på en måte som bidrar til å styrke fellesskapet. Samtidig ser vi på hvilke kollektive minner som sirkulerer utenfor klasserommet, i familier, lokalsamfunn og offentligheten. Det vi vet, og som gjelder i Norge og i prosjektet vårt, er at det er fordelaktig for læring når skolen er i takt med samfunnet utenfor klasserommets fire vegger. Når flest mulig opplever tilhørighet og kan kjenne seg igjen i minnene som formidles – enten de kommer fra en bestemor, en bestefar eller en lærer – styrkes skolens rolle som en felles arena. Nettopp derfor er det avgjørende for fredelig sameksistens at de fortellingene vi løfter frem, og minnene vi viderefører, rommer bredden av erfaringer i et samfunn. Jo flere som kan speile seg i fortellingene, desto sterkere blir grunnlaget for et inkluderende fellesskap.

MF VITENSKAPELIG
HØYSKOLE

UTGIVER

MF vitenskapelig høyskole
for teologi, religion og samfunn
Pb 5144 Majorstuen, 0302 Oslo
Telefon: 22 59 05 00
E-post: mfblad@mf.no
Bankkonto: 6038 05 58583
www.mf.no

REDAKSJON

Veronica Rønning, redaktør
Sturla J. Stålsett, ansvarlig redaktør
Hilde Arnesen, red. medlem
Idunn Bathen Nonstad, red. medlem
Trine Anker, red. medlem

PRODUKSJON OG TRYKK

Foto omslag: iStock
Layout/trykk: Østfold Trykkeri, Askim

ANNONSEINFORMASJON

Ønsker du å annonsere i bladet, ta kontakt med
kommunikasjonsavdelingen på mfblad@mf.no
Har du andre spørsmål er du velkommen til å kontakte oss.

15 000 abonnenter mottar bladet to ganger i året. Abonnentene består av
MF-venner, tidligere studenter og ansatte, alle menighetsråd, kirkelige
organisasjoner og institusjoner.
Ved kildehenvisning kan artikler i MF gjengis fritt.

Bladet kan leses elektronisk på mf.no/mf-bladet (gratis tjeneste)
Ønsker du ikke å motta bladet? Send en e-post til info@mf.no.

ISSN 2535-6291

Yosa Wawa besøkte MF i vår og holdt en forelesning om arbeidet med historielærebøker i Sør-Sudan.

Å skrive og undervise i omstridt historie

I Sør-Sudan er historiebøker ment å samle en nasjon – men de kan også gjenåpne gamle sår. Når konkurrerende minner møter offisielle fortellinger i klasserommet, blir spørsmålet ikke bare hvilken historie som undervises, men også hvilke historier som blir fortalt.

TEKST OG FOTO: IDUNN BATHEN NONSTAD

Yosa Wawa, historieprofessor ved University of Juba, besøkte MF i mars som en del av JUSTHIS-prosjektet. Prosjektet undersøker hvordan historie undervises i klasserom i Nildalen, i land der konflikt og splittelse har preget både fortid og nåtid. Under besøket holdt Wawa en forelesning om omstridte fortellinger i historiebøker i Sør-Sudan. I Sør-Sudan er historiebøker mer enn bare læremidler.

Å FORME FREMTIDEN

Hvorfor er historiebøker en så viktig sak i Sør-Sudan i dag?

– Fordi de ikke bare handler om fortiden — de handler om hvilken fremtid vi ønsker. I Sør-Sudan styres utdanningssystemet vårt av internasjonale prinsipper som UNESCO-erklæringer og konvensjoner mot rasediskriminering. Disse ideene gjenspeiles også i General Education Act fra 2012, som vektlegger enhet, fred, respekt for mangfold og forsoning, forklarer Wawa.

– Intensjonen er å utdanne unge mennesker som er stolte av sin kultur og arv, men også forpliktet til demokrati, menneskerettigheter, likestilling og fredelig sameksistens. Utdanningen oppstår når man spør: hvilken historie skal vi inkludere, og hva skal vi utelate,

spesielt i et land med så mange kulturer og en smertefull konflikthistorie, utdyper han.

LÆREPLAN I KONFLIKT

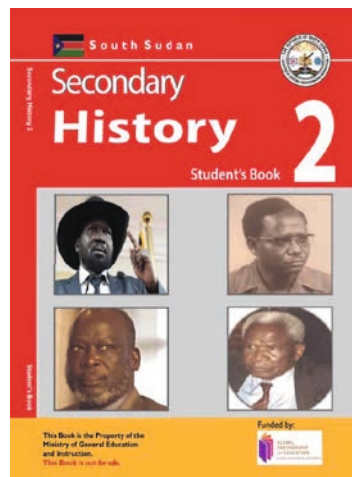
Arbeidet med å utvikle en nasjonal læreplan i Sør-Sudan startet med internasjonalt samarbeid, der utdanningsledere knyttet kontakt med eksperter med erfaring fra reformer i postkonflikt-samfunn. Dette førte til et omfattende samarbeidsprosjekt med lokale og regionale spesialister som studerte globale utdanningssystemer og arbeidet intenst med å utforme læreplanen.

Da produksjonen av lærebøker begynte, ble også valget av forlag svært omstridt.

– Spenningene var så sterke at representanter fra departementet på et tidspunkt ble bedt om å forlate rommet, forteller Wawa.

Da bøkene var produsert, viste det seg at de inneholdt alvorlige faktiske feil, kulturelle feiltrinn og historiske uoverensstemmelser. Gjennomganger og revisjoner fulgte, men problemene vedvarte til tross for gjentatte forsøk.

Bøkene ble til slutt godkjent i 2017 og offisielt lansert året etter. Deretter fulgte et landsdekkende opplæringsprogram for lærere som nådde rundt 26 000 undervisere – litt over halvparten av landets lærerstab.

OMSTRIDT HISTORIE

Du beskriver at lærebøkene inneholdt «omstridt historie». Hva mener du med det?

– Omstridt historie viser til hendelser eller beskrivelser som er kontroversielle fordi de kan gjøre skade eller forsterke splittelser. Noen deler av lærebøkene for videregående skole er dypt problematiske.

For eksempel viser én bok en Zande-person som bærer et kors og fremstilles som en hekse doktor, med tung vekt på utdaterte antropologiske arbeider.

– Heksekunst er et svært sensitivt tema, og det å be elever drøfte dette med eldre slektninger kan faktisk sette lærere i fare for å miste jobben, forklarer Wawa.

– I et annet eksempel skriver en Nuer-elev et brev til en Dinka-elev der fattigdom i lokalsamfunnet sammenlignes med rikdommen til politiske ledere. Man må spørre — er dette ment å fremme forståelse, eller risikerer det å skape bitterhet?

Denne spenningen mellom ønskede læringsutbytter og mulige utilsiktede virkninger blir enda tydeligere når man ser på lærerens rolle i å balansere mellom lærebøker og levde erfaring.

– Historie lever både i bøker og i menneskers minner. Når lærebøkene motsier folks erfaringer, settes lærere i en umulig situasjon. De må enten følge boka eller håndtere den emosjonelle og politiske virkeligheten i klasserommet. Slik lærebøkene fremstår nå, står de i motsetning til målene om integrasjon, fred, toleranse og forsoning som utdanningssystemet vårt hevder å fremme, avslutter han.

Når minnene svikter – hvem er vi da?

Hukommelsen holder livene våre sammen som en fortelling. Hva skjer med identitet, mening og tro når denne sammenhengen begynner å rakne?

– Tap av hukommelse behøver ikke være tap av personlighet, sier religionspsykolog Gry Stålsett.

TEKST: HILDE ARNESEN
FOTO: VERONICA RØNNING

Gry Stålsett (t.v.) er førsteamanuensis i psykologi ved MF. Tatjana Schnell (t.h.) er professor i eksistensiell psykologi ved MF.

Når et menneske ikke husker, blir vi urolige på deres vegne – og kanskje på våre egne. Vi legger så mye av oss selv i minnene: i det vi kan fortelle om barndom, valg, kjærlighet, nederlag og vendepunkter. Som om livet må kunne gjenfortelles for å være helt.

Men i den eksistensielle psykologien blir spørsmålet raskt større enn «hva husker du?». For hva er egentlig et menneske når minnene ikke lenger bærer historien?

IKKE ALT ER BUNDET TIL DET VI KAN FORTELLE

Psykolog og førsteamanuensis i religionspsykologi ved MF, Gry Stålsett, begynner med å flytte oppmerksomheten fra hva mennesker husker, til hvem de er i relasjon til andre.

– Identitet forsvinner ikke når hukommelsen gjør det. Den forandrer

uttrykk. Selv når mennesker mister tilgang til mye av eller hele livshistorien sin, kan de fortsatt uttrykke hvem de er gjennom følelser, relasjoner og grunnleggende verdier, sier Stålsett.

Hun forklarer at dette utfordrer forestillingen om at selvet først og fremst er noe kognitivt. Samtidig er minnet helt avgjørende for hvordan vi vanligvis skaper sammenheng i livet.

LIVET SOM FORTELLING

– Vi forstår hvem vi er ved å fortelle historien om oss selv, sier Tatjana Schnell.

Hun er professor i eksistensiell psykologi

og en sentral internasjonal stemme i forskningen på mening i livet. For å forstå hvorfor minnet betyr så mye for identitet, peker hun på hvordan det binder livet sammen til en fortelling vi kan kjenne oss igjen i.

– Identitet henger tett sammen med hva vi husker fra fortiden og hvordan vi setter det sammen. Livshistorien er ikke en nøytral liste med fakta. Minnene er subjektive, avhengige av situasjonen, og kan påvirkes av måten noen

«Når vi setter erfaringene våre inn i form av en historie, skaper vi mening: vi velger startpunkt, ser utvikling og ser sammenheng. Det bidrar til å gjøre livet mer forståelig.»

spør på. Derfor kan du få ulike versjoner av «den samme historien» til ulike tider – uten at det nødvendigvis er et problem, sier Schnell.

Å finne mening i livet handler om å koble sammen fortid, nåtid og framtid, forklarer hun.

– De som opplever mening i livet har ofte minner som er sammenhengende, tilgjengelige og rike. Men de har ikke nødvendigvis færre negative minner enn andre. Forskjellen er at de klarer å integrere dem. Det handler om «hvorfor?» og «hvor går dette?». Når vi setter erfaringene våre inn i form av en historie, skaper vi mening: vi velger startpunkt, ser utvikling og ser sammenheng. Det bidrar til å gjøre livet mer forståelig, sier Schnell.

NÅR SAMMENHENGEN BRYTES

Men når hukommelsen svekkes blir det vanskeligere å hente fram og holde sammen erfaringene som vanligvis utgjør livsfortellingen. Da kan opplevelsen av mening bli mer sårbar.

Noen mennesker i livets slutfase kan miste følelsen av mening. Schnell beskriver dette som en «desperasjon ved livets slutt» der situasjonen i nåtid kan gjøre at også fortiden mister verdi. Altså at det som tidligere fikk

livshistorien til å gi mening, plutselig kan framstå som meningsløst.

– Når mennesker opplever et brudd i livet, eller i en palliativ fase der de strever med mening, kan det vi kaller «Life review» være til hjelp. Da inviterer man fram hele livet – ikke bare det fine.

Hvis man bare spør om det gode, får mange en følelse av at de skal prestere. Når også det krevende får plass, kan fortellingen bli mer sann og sammenhengende, sier Schnell.

AVGJØRENDE RELASJONER

Ved MF har demens vært et aktuelt tema denne våren. Fagmiljøet i religionspsykologi arrangerte nylig en fagdag om temaet, der spørsmål om minne, identitet og livstolkning sto sentralt.

– For mange som opplever demens blir «her og nå» viktigere enn i går og i morgen. Da betyr relasjonene, rammene og tryggheten mer. Det er også derfor det blir så viktig hvordan vi møter mennesker, sier Stålsett.

Det som skjer i rommet, i relasjonen, i stemningen, kan få mer betydning enn før.

KROPPEN HUSKER

Stålsett poengterer at da blir spørsmålet hva vi legger til rette for og hva vi verdsetter. For det er ikke bare den kognitive hukommelsen som gjelder. Mye er kroppslig, sanselig og knyttet til situasjon.

– Hvis man bare sitter og prøver å huske, kan det være helt blankt. Men i det øyeblikket man går inn i et rom kan kroppen huske. Kirkerom, musikk, salmer, det å tenne et lys – slike handlinger kan vekke noe som ikke er tilgjengelig gjennom ren «tenkning».

Hun peker også på at ritualer ikke bare er kirkelige. Hverdagsritualer kan fungere som «knagger» når den indre sammenhengen er mer sårbar.

«Når fellesskapet holder fast ved noe – rutiner, ritualer, kjente rammer – kan identitet og verdighet støttes.»

Gry Stålsett

– Det kan være små ting: å gå de faste stedene, kjøre en biltur, spise noe man alltid har likt, en setning som gjentas eller en sang. «Du pleier å like napoleonskake», kan være

nok til å åpne et spor av gjenkjenning. Slike spor kan man opprettholde. Og mange opplever at det er trygt å bli båret av noe kjent.

FELLESKAPETS MINNE

Når individets minne svekkes, blir fellesskapets rolle desto tydeligere. Stålsett bruker ordet «medhukommelse».

– Vi kan være medhukommelse for den demente. Det kan gjøre at det ikke oppleves skamfullt å glemme. Når fellesskapet holder fast ved noe – rutiner, ritualer, kjente rammer – kan identitet og verdighet støttes, sier Stålsett.

Ved enkelte former for demens kan veien inn til hukommelsen gå mer gjennom kropp, sanser og forestillingsbilder enn gjennom direkte spørsmål og fakta.

– En person kan for eksempel ha vansker med å si hvor hun bor, men likevel kjenne igjen hjemmet ved å forestille seg utsikten fra kjøkkenvinduet eller lyset på balkongen. En annen kan være stille og urolig, men begynne å nynne når en kjent salme eller sang spilles. Kroppen kan noen ganger «huske» det språket ikke lenger får tak i, sier Stålsett.

Å BÆRE MENING VIDERE

I forbindelse med demens viser Schnell til fordelene ved å tenke over hva som gir mening i livet. Det kan være avgjørende å kjenne meningskildene før man mister evnen til å oppsøke dem selv.

– Det er bra å vite tidlig hva som gir mening i livet. Folk finner mening på ulike måter: i relasjoner, tradisjon, i det religiøse eller spirituelle, men også sekulært – gjennom natur, kunst, det å skape noe med hendene,

lage mat, jobbe i en hage. Det er forskjellig for alle, sier Schnell.

Ved å fortelle noen hva som er viktig i livet, eller skrive det ned, kan det være enklere for fellesskapet å bidra til mening også etter at minnet svikter. Stålsett peker på at dette også reiser et grunnleggende spørsmål:

«Er menneskets verdi knyttet til det man husker, eller til det man er? For meg er dette et dypt eksistensielt spørsmål.»

Gry Stålsett

– Er menneskets verdi knyttet til det man husker, eller til det man er? For meg er dette et dypt eksistensielt spørsmål, og også praktisk teologisk relevant. Når vi kan være medhukommelse for hverandre, handler det også om å holde fast ved identitet og verdighet når den enkelte ikke lenger kan bære det alene.

På Kampen i Oslo dukket det opp et veggmaleri av Tamima kun få dager etter drapet.

Minne og demokratisk beredskap

TEKST: CLAUDIA LENZ
FOTO: HILDE ARNESEN

Claudia Lenz er professor i samfunnsfag ved MF og forsker på minnekultur og forebygging av rasisme og antisemittisme.

16. april i år åpnet MF en minnebenk for Tamima Nibras Juhar, som ble offer for et rasistisk motivert drap mens hun var på jobb i august i fjor. Tamima var student på MF, og drapet utløste sjokk og sorg hos medstudenter og

ansatte. Det vekket også stort engasjement i resten av det norske samfunnet. 31. august 2025 samlet 30.000 mennesker seg til en minnemarkering på Youngtorget i Oslo. Mange av dem tok med seg gule roser, for å hedre Tamima som hadde gul som yndlingsfarge.

Rosene var også en referanse til rosetogene etter terroren 22. juli 2011. Denne gangen hadde hundretusener samlet seg i gatene for å demonstrere mot terrorhandlingene og den høyreekstreme, rasistiske og muslimfiendtlige ideologien som motiverte terroristen. Terroren ble ikke bare oppfattet som et angrep mot ofrene, men også mot den demokratiske samfunnsordenen, der mennesker kan leve trygt, uansett hudfarge, religion eller kulturell bakgrunn. Rosetogenes minnehandlinger var et uttrykk for sorg over liv som gikk tapt, men pekte også fremover, som en forpliktelse til å forsvare demokratiet.

Under markeringen for Tamima minnet stortingsrepresentant og Utøya overlevende Kamzy Gunaratnam om at drapet inngår i

en lang rekke av rasistiske drap i Norge, og at kampen mot rasisme ikke kan begrenses til ord. Hun sa:

Tamimas død må svares med handling. Hun skal ikke huskes for blodet hun mistet – men for kampen hun tvinger oss til å ta. Hun skal være ubehaget som river oss opp fra komforten, som minner oss om at trygghet ikke er gratis, rettferdighet ikke kommer av seg selv, og stillhet alltid, alltid koster liv.

Kamzys ord skapte en sammenheng mellom minnet over Tamima og den daglige kampen for demokrati og rettferdighet. Men hva slags minnekultur kan «rive oss opp fra komforten»?

MINNEKULTUR

Når vi hører minnekultur vil de fleste kanskje tenke på museer, minnesteder og offisielle minnemarkeringer. Rundt 22. juli har det oppstått en slik minnekultur, med 22. juli-senteret og Utøya som institusjoner som forvalter dette minnet, og årlige minnemarkeringer der politikere holder taler.

I juli i år blir det nasjonale minnesmerket for 22. juli-terroren innviet, etter lange og kompliserte prosesser som viste hvor mye som står på spill når et minneuttrykk som skal representere hele nasjonen etableres. Mathias Faldbakkens «En opprettholdelse» installeres i disse dager i det nyåpnede regjeringskvartalet, rett foran høyblokk og vis-a-vis inngangen til 22. juli-senteret.

Minnesmerket fremstår både monumentalt og skjørt i sitt uttrykk. Denne spenningen inviterer til å reflektere over hva som egentlig

oppretholder og stabiliserer vårt demokrati i en tid der demokratiene kommer under press over hele verden. «En opprettholdelse» minner om at demokratiet ikke kan tas for gitt, heller ikke i Norge. Og der det står, omgitt av bygg som huser landets mest sentrale demokratiske institusjoner, kan det minne de som daglig går inn og ut av departementene om sin betydning og sitt ansvar i å opprettholde, og om nødvendig: forsvare demokratiet. At Norge plasserer en slik påminnelse i maktens sentrum, er ikke en selvfølge. Mange steder i verden handler offisielt minne ikke om sårbarhet og kritisk selvrefleksjon, men om nasjonal storhet og styrke.

MINNER TIL ETTERTANKE

Men tilbake til minnebenken foran MF. Akkurat som veggmaleriet av Tamima, som ble oppført på Kampen rett etter drapet, inngår benken i minnekulturen, men på en annen måte. Disse uttrykkene er ikke et resultat av statens initiativ, og de er heller ikke finansiert med offentlige midler. De springer ut av individuelle, lokale eller institusjonelle initiativ, med andre ord: et engasjement nedenfra.

Å lage et veggmaleri eller sette ut en minnebenk er minnehandlinger, men det er også demokratiske handlinger, fordi de blander seg inn i den pågående samtalen om hva som er viktig for oss som samfunn. De inviterer til ettertanke, akkurat der vi befinner oss. Både maleriet og den gule benken fremstår som meningsbærende øyer, midt i strømmen av daglige gjøremål. En liten, kanskje nesten umerkelig oppfordring til å stoppe opp, ta en liten pause. Som oftest vil jeg, som de fleste av oss, sikkert gå forbi den gule benken uten å falle i en tilstand av andektig høytidelighet. Men av og til vil det gule som skinner i lyset, berøre meg og utløse en liten tanke. På Tamima, på drapet og ideologien som motiverte det. Kanskje jeg tar meg en pause en gang imellom, setter meg ned på benken, tenker ut tanken, eller har den samtalen: Hva slags samfunn ønsker vi å leve i? Hva setter det i fare? Hva kan vi bidra med?

En minnehandling kan være så mangt. Den kan være ritualisert, i felleskap og synlig for alle, men den kan også foregå spontant og stille, bare for en selv. Et lite øyeblikk i hverdagen som kalibrerer ens indre kompass før man går videre. I en situasjon der samfunnsdebatten blir mer polarisert, og hatet normaliseres, kan dette bidra til vår demokratiske motstandsdyktighet. På denne måten kan lokale minneuttrykk som veggmaleriet på Kampen og den gule benken foran MF anses som en del av vårt demokratiske beredskap.

Benken skal stå til minne om at Tamima var en del av oss - og alt det hun lærte oss.

Til minne om Tamima

I midten av april ble det innviet en minnebenk for vår student Tamima Nibras Juhar, som ble revet bort fra oss i august. Benken er malt i gult – hennes yndlingsfarge – og skal stå som et varmt og varig minne.

TEKST OG FOTO: IDUNN BATHEN NONSTAD

– Siste dagen Tamima var her som en av våre studenter, satt hun her ute på en benk med sine venner og snakket om alt mulig. For det er jo sånn når vi er sammen og blir glad i hverandre – da møtes vi og snakker om alt mulig rart. Denne benken er et sted å minnes at Tamima var en del av oss – og alt det hun lærte oss. Et sted som minner oss om betydningen av fellesskap, og om at vi aldri må slutte å snakke sammen. Vi håper benken blir brukt, og at den får stå her og lyse, slik at vi husker hvor viktige hver enkelt av oss er, sa studentprest Elise Bjerkreim-Bentzen under markeringen.

LIVETS FARGE

Før markeringen var studenter og ansatte samlet til vårlunsj. Rektor Sturla Stålsett sa blant annet følgende:

– Vårlunsj i gul drakt. Gul for sola som skinner der ute. Gul for påskeliljene. Gult er varmens og livets farge.

Han viste videre til den chilenske dikteren Pablo Neruda.

– Han visste, som så mange andre, at historien også er fylt av kamp og lidelse. Derfor er det så vakkert det han sier om våren: *«Podrán cortar todas las flores, pero nunca pararán la primavera.»*

Oversatt til norsk betyr det «De kan skjære ned alle blomstene, men de kan aldri stanse våren».

– Gult var også Tamimas farge. Når våren kommer, minner den oss ikke bare om nytt liv, men også om det som har gått tapt siden sist vi kjente vårsolas varme. Derfor minnes vi i dag også vår medstudent Tamima, sa Stålsett.

MINNEFORELESNING

MF etablerer også Tamimas minneforelesning. Formålet er å hedre hennes minne ved å sette søkelys på spørsmålene hun var opptatt av. Forelesningen skal være en verdig arena for refleksjon og dialog om temaer som antisrasisme og kampen mot høyreekstremisme, diskriminering og inkludering, møter mellom religion og kultur, samt fred, konflikt og menneskeverd. Målet er å informere, utfordre og skape debatt, og ikke minst bidra til å peke på løsninger som kan forebygge utenforskap og hatkriminalitet.

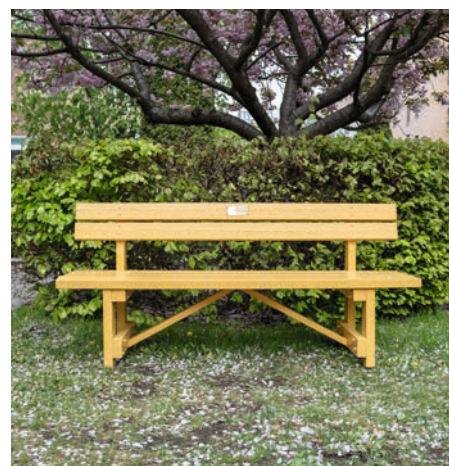
Årets forelesning har tittelen Rasisme i Norge: hvorfor er noen alltid sjokkert – og andre aldri overrasket? og holdes av Mona Abdel-Fadil 27. august. Forelesningen er gratis og åpen for alle. Se mf.no/arrangementer for mer informasjon og påmelding.

Studenter og ansatte samlet seg til markering og åpning av minnebenken.

Klassekameratene til Tamima setter pris på et sted å minnes venninnen.

Minnebenken har fått plass under kirsebærtreet.

Bjørn Helge Sandvei og Glenn Wehus står bak den første norske oversettelsen av Evsebios' Kirkehistorie.

Et livsverk i mål: Evsebios' Kirkehistorie endelig på norsk

TEKST: VERONICA RØNNING
FOTO: IDUNN BATHEN NONSTAD

For første gang foreligger Evsebios av Caesareas Kirkehistorie – det mest grunnleggende verket om kirkens første århundrer – i norsk oversettelse. Bak utgivelsen står MF-undervisere Bjørn Helge Sandvei og Glenn Wehus. For Sandvei er boken kulminasjonen av et livslangt faglig engasjement.

Biskop Evsebios (ca. 260/265–339) skrev sitt verk tidlig på 300-tallet. Ingen annen bok har hatt større betydning for senere forståelse av kirkens tidlige historie. Likevel har teksten aldri tidligere vært tilgjengelig på norsk. Nå er verket utgitt på Verbum forlag, rikt utstyrt med innledningsessay, noter og tilleggstekster, og tilrettelagt både for fagfolk og allment interesserte lesere. Boken ble raskt utsolgt og er nå kommet i andre opplag.

EN FAGLIG DRØM

For Bjørn Helge Sandvei, tidligere underviser i gresk ved MF og en av institusjonens mest markante pedagoger gjennom tidene, har oversettelsen vært et mangeårig prosjekt.

– I 2025 er det 1700 år siden kirke-møtet i Nikea, det første og kanskje viktigste kirkemøtet i kirkens historie. Evsebios deltok selv og hadde en sentral rolle der. Det gjorde jubileumsåret til et naturlig tidspunkt å fullføre og utgi oversettelsen, sier Sandvei.

LOT KILDENE TALE

Medoversetter Glenn Wehus, nåværende underviser i gresk ved MF, peker på at Evsebios' metode var nyskapende.

– I stedet for å bruke litterære taler og dramatiserte fremstillinger, dokumenterer Evsebios historien gjennom omfattende sitater fra eldre kilder. Over en tredjedel av teksten består av slike sitater, forklarer Wehus.

Mange av disse kildene er i dag gått tapt, og ville vært ukjent uten Evsebios' arbeid. Samtidig skaper det særlige utfordringer for oversetterne.

– Det finnes ikke én gjennomgående stil i verket, men et mangfold av stemmer og uttrykk som må ivaretas. Det har vært krevende, men også faglig svært givende, sier Wehus.

Fagdager og arrangementer

MF arrangerer gjennom året en rekke åpne forelesninger, seminarer og faglige møteplasser.

For oppdatert program og påmelding,

se: mf.no/arrangementer

TAMIMAS MINNEFORELESNING

MF etablerer i år Tamimas minneforelesning. Årets forelesning holdes av Mona Abdel-Fadil 27. august med tittelen:

Rasisme i Norge: hvorfor er noen alltid sjokkert – og andre aldri overrasket?

FAGDAGER MED MF KOM

16. september 10.00 – 14.30: Kirke i bevegelse – en fagdag om kreativt samspill i den lokale menigheten

MF KOM Kongressensenter for forskning, utvikling og formidling i kirke og menighet
MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn

6. november 10.00 – 14.00: Barn som teologiske aktører: Kirken som laboratorium for tro, praksis og liturgi. I samarbeid med Barnas Katedral.

MF CASR Centre for the Advanced Study of Religion
MF Norwegian School of Theology, Religion and Society

MF CASR - LUNSJER

Hver tirsdag arrangerer MF CASR faglige lunsjer eller bokpresentasjoner fra kl. 11.30 til 12.00 i biblioteket på MF. De fleste arrangementene kan også følges digitalt. Alle er hjertelig velkomne! Se program på mf.no/casr

Ønsker du abonnere på MFs nyhetsbrev - meld deg på her: mf.no/nyhetsbrev

Kraftig vekst i forskningen ved MF

MFs forskere publiserte 107 vitenskapelige arbeider i 2025 – en økning på nesten 45 prosent fra året før.

En betydelig andel av publikasjonene er i ledende internasjonale tidsskrifter og forlag (nivå 2), noe som viser at forskningen holder høy kvalitet og når ut i sentrale fagmiljøer.

– Dette er en utvikling vi er svært glade for. Det viser høy aktivitet og at våre dyktige forskningsmiljøer og enkeltforskere når frem i anerkjente kanaler, sier Trine Anker, prorektor for forskning.

Takk til alle ansatte som bidrar til å løfte forskningen ved MF!

Disputaser ved MF

Espen Gilsvik

forsvarte 16. januar sin avhandling "Non/Religious Ambivalence on the Journey Out of Eden – a qualitative case study exploring the experiences of Norwegian high-cost Christian Charismatic disaffiliates".

Fridtjof Willem Leemhuis

forsvarer 2. juni sin avhandling "Lost And Bound: The Rebinding of Codex Sinaiticus at the British Museum in 1935".

Vi gratulerer!

Vil du få med deg kommende disputaser på MF? De fleste strømmes på nett og kan sees der du befinner deg. Følg med på mf.no/arrangementer

Gode søkertall til studier ved MF

TEKST: IDUNN BATHEN NONSTAD
FOTO: VERONICA RØNNING

Søkertallene for 2026 viser betydelig oppgang i antall søkere til studieprogrammer ved MF. Særlig stor interesse er det for det nye masterprogrammet i demokratisk beredskap.

Master i demokratisk beredskap tilbys for første gang i 2026, og har svært gode søkertall i årets opptak. At et helt nytt program tiltrekker seg mange søkere, er et tydelig signal om relevans.

– Den gode søkningen til dette masterprogrammet viser at det er stor interesse for spørsmål knyttet til demokrati, konflikt og samfunnsmessig beredskap, sier rektor Sturla Stålsett.

Også lektorprogrammet og de samfunnsvitenskapelige bachelorprogrammene i freds- og konfliktstudier og demokrati og mangfold har gode søkertall i årets opptak.

ØKT INTERESSE FOR KIRKELIGE STUDIER

Også innenfor de kirkelige utdanningene ser MF positive utviklingstrekk. Det er stor økning i antall søkere til master i diakoni og til erfaringsbasert master i kirkelig undervisning. Dette er studier som blant annet kvalifiserer til å jobbe som diakon og kateket i Den norske kirke.

– Dette er utdanninger som er viktige for både kirkelig praksis og samfunnsrettet arbeid, og det er strålende at vi ser en økende interesse for utdanning til disse yrkene, sier Stålsett.

I år er det hele 52 søkere som valgt MFs preste-utdanninger som sitt førstevalg. Dette er positive tall. Samtidig deler MF bekymringen til Den norske kirke for rekrutteringen til prestedtjenesten på lengre sikt, og understreker behovet for fortsatt innsats for å sikre tilstrekkelig tilgang på kvalifiserte prester i årene som kommer.

– Rekruttering til prestedtjenesten er en utfordring som vi tar på alvor. Dette er et spørsmål som angår kirken som helhet, og som krever felles innsats, sier Stålsett.

MF vil følge utviklingen videre og arbeide med rekruttering og profilering i dialog med kirkelig sektor og andre samarbeidspartnere.

Følg MF på

@mfvitenskapelighoyskole

Ettersendes ikke ved varig adresseforandring, men returneres MF med påført ny adresse.

B POSTABONNEMENT
RETUR:
MF KARTOTEK
POSTBOKS 5144
MAJORSTUEN
0302 OSLO

Når den store og den lille fortellingen møtes

Da jeg var teologistudent, underviste Per Arne Dahl oss om gravferden. Fritt etter hukommelsen sa han at prestens oppgave er å tegne både den avdødes ansikt og Jesu ansikt for menigheten. Med andre ord: Gravferden har elliptisk form, med to brennpunkt: Den lille og den store fortellingen møtes.

De siste årene har jeg forsket på gravferd i Norge. Ett utviklingstrekk synes å være en bevegelse mot en mer konsentrisk form. En gravferdskonsulent fortalte at i den «livssynsåpne» gravferden hun leder, er «hele seremonien lagt mer opp til å minnes den avdøde». Mindre religiøst, og mer personlig.

Spørsmålet er om noe vesentlig kan bli borte i overgangen fra elliptisk til konsentrisk form? Det er ikke bare teologer som spør om dette: De siste årene har mange fag blitt mer interesserte i det som kalles et sosialt eller kulturelt minne. Altså de store fortellingene og lange tradisjonene som rammer inn og fortolker det enkelte livet.

Hva er MF? – Det er et sted som utforsker det elliptiske i tilværelsen. På den ene side: Vi utdanner prester, diakoner, kateketer og lærere som møter enkeltmennesker med interesse og innlevelse. På den annen side: Vi forsker og underviser om de lange tradisjonene som har formet kulturen vår, men som ofte blir glemt. Evangelieordet. Fortellinger som gir en himmel over livet. Men også tradisjoner som har bidratt til smerte og marginalisering.

Når du støtter MF, støtter du en institusjon som har høy kompetanse både på enkeltmenneskets liv og de lange linjene vi inngår i. Men MFs signatur er at vi prøver å sette de to feltene i kontakt. De gylne øyeblikkene oppstår når prestens minneord og andakt i gravferden fortolker hverandre. Og når læreren ser at elevene blir berørt av det de lærer i religions- eller samfunnsfagstimen, og kjenner at de inngår i en større vev.

Fredrik Saxegaard
Førsteamanuensis i praktisk teologi

Takk for din gave!
Kontonummer: 3000.17.41841
Vipps til 89000 - merkes «MF nr. 1»

**VITENSKAPELIG
HØYSKOLE**
Norwegian School of
Theology, Religion and Society